

leváci a leváctví – část č. 11

zásady správného psaní

aneb

jak má pravák i levák správně psát?

- ▶ **Malý levák kreslí a píše v MŠ**
- ▶ **Zásady zdravého psaní praváků**
- ▶ **Zásady zdravého psaní leváků**
 - ▶ **Jak žáci skutečně píší?**

Počátky psaní se vytvářejí v MŠ

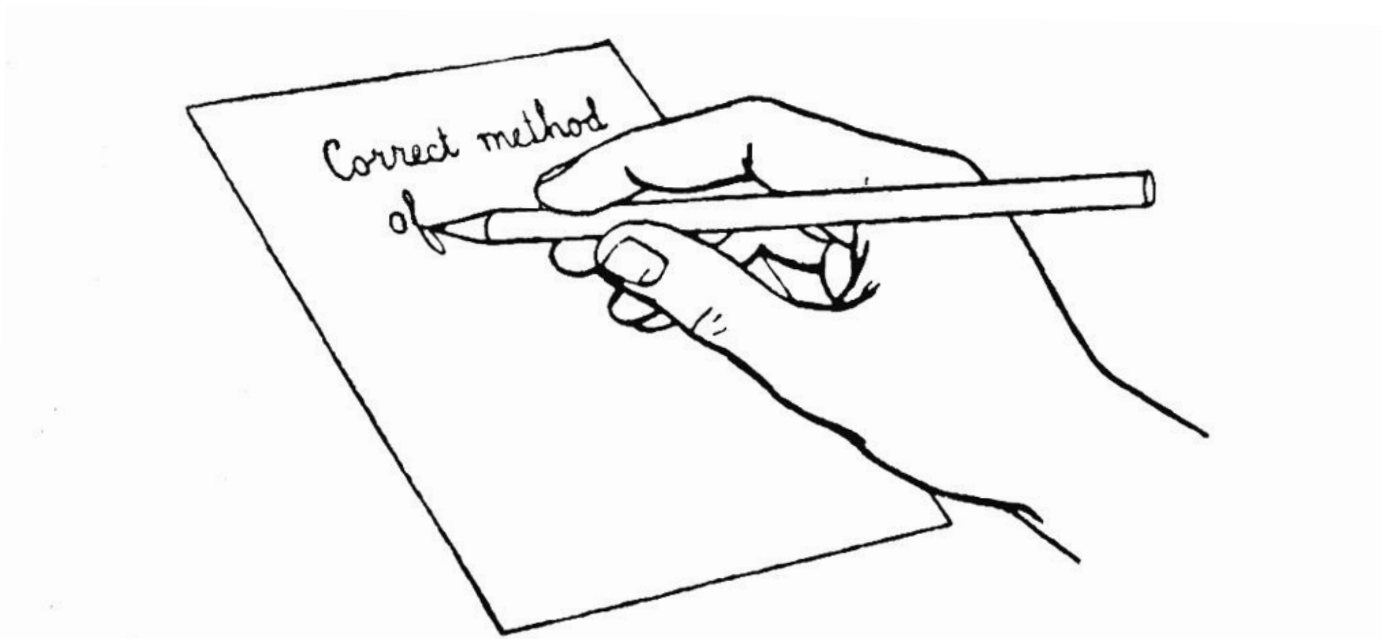
- ▶ dnešní děti jsou obklopeny písmem na každém kroku, proto už před nástupem do školy některé samovolně umí psát
- ▶ učitelka MŠ dává návyky k psaní, na které navazuje příprava v 1. třídě ZŠ – pokud jsou položeny špatně, často se už nedají změnit
- ▶ vytváření návyků potřebných k psaní v ZŠ jsou už předtím spojeny s nácvikem kreslení tužkou, pastelkami, fixy a dalšími psacími prostředky
- ▶ ve věku 5 – 7 let by děti měly úplně opustit různé druhy dětských úchopů a zvládnout špetkový úchop
- ▶ ▶ ▶ všechny děti je nutno učit zásadám správného kreslení a psaní už v MŠ!

Psaní je složitý proces, jehož součástí je:

- ▶ úchop psacího prostředku, pozice sešitu a jeho pootočení
- ▶ sezení na židli a pozice u stolu; levák sedí s pravákem vždy v levé části lavice
- ▶ kvalita psacích prostředků
- ▶ osvětlení
- ▶ rušivými podněty jsou: ostré sluneční světlo, nepravidelný hluk, časté poznámky, hlášení školního rozhlasu, pocházení po třídě, zvonění mobilního telefonu, neplánovaný vstup do třídy cizím člověkem a mnoho dalších
- ▶ ▶ ▶ psaní je bezprostředně spjata se čtením; kdo špatně čte, pravděpodobně bude obtížněji psát

Co ještě se podílí na výsledcích psaní?

- ▶ motivace dítěte, zájem a vzdělání rodičů, jeho zdravotní stav
- ▶ způsob práce, její vedení; osobnost učitele
- ▶ děti napodobují písmo toho, kdo s nimi psaní nacvičuje; doma pak často písmo rodičů, sourozenců, popřípadě prarodičů - dá se hovořit o „rodinné anamnéze“
- ▶ v době sebeidentifikace kolem 10 - 13 let děti záměrně experimentují s písmem a s pozicemi psaní, aby se odlišily od jiných dětí - vytvářejí vlastní podoby písma
- ▶ leváctví a praváctví
- ▶ ▶ ▶ faktorů, které ovlivňují konečný výsledek psaní je velmi mnoho a někdy je velmi těžké určit jejich vzájemný poměr - dítě by však mělo psát rádo

Správná poloha papíru a správné držení náčiní při psaní pravou rukou (Podle M. M. Clarka)

Vyobrazení praváková psaní podle M. M. Clarkové

Poloha papíru a úchop psacího prostředku pravákem

Správné držení - špetkový úchop

Palec drží, prostředníček podpírá a ukazováček je položen lehce shora. K nácvičku je třeba dítě vědomě vést již v mateřské škole přiměřeně věku a vyspělosti dítěte.

Leváci i praváci drží psací prostředek stejně, stejné je to s chybami úchopu.

Nesprávné držení psacího prostředku

Pěstičkový úchop - palec překrývá psací prostředek.

Protažená pěstička - protažené prsty, podpírá prsteníček

Nesprávné držení psacího prostředku

Křečovitý úchop - palec i ukazováček je držěn křečovitě, ukazováček je po přílišném tlakem - prohýbá se; omezuje se jemná motorika, zvyšuje se únava.

Hrníčkový úchop - ukazováček a prostředníček jsou položeny shora

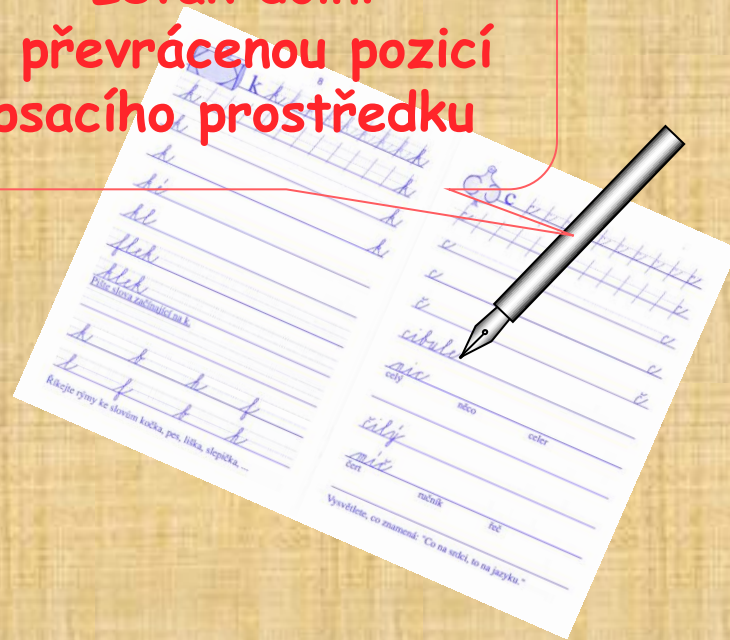
Malování štětcem

Přiměřený tlak na štětec, špička štětce jede hladce po papíře
Velký tlak - chlupy štětce se ohýbají, stopa je nevyrovnaná

Dolní levák - tak
ale píše málokdo

Levák dolní
s převrácenou pozicí
psacího prostředku

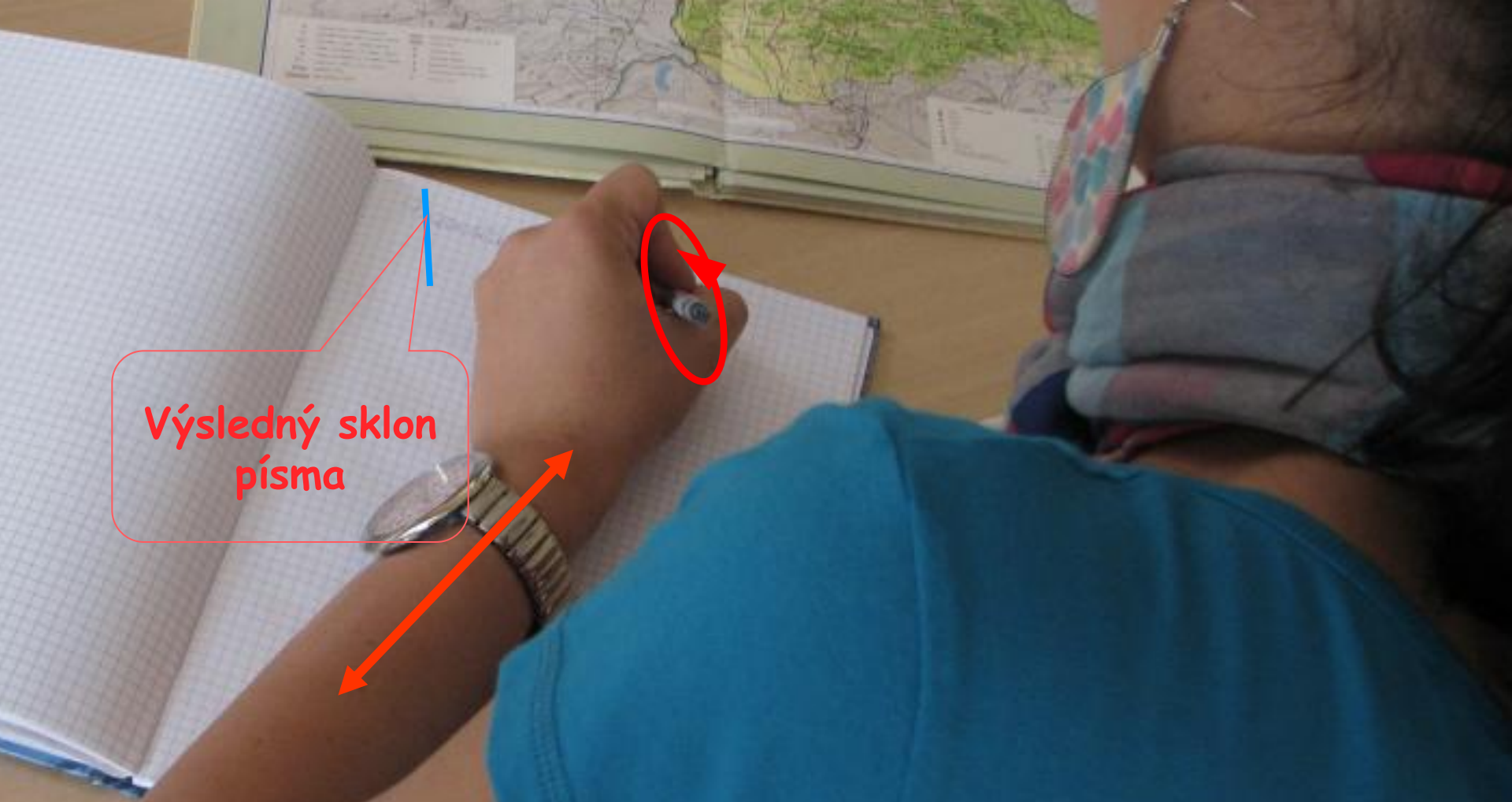
Metoda dolního psaní, kterou je v této podobě vidět velmi zřídka - leváci řeší "strkání" převrácením psacího prostředku nebo změnou sklonu písma výrazně doleva, čímž se písmo převrátí.

Metodikové psaní si neuvědomili, že písmo, kterým píšeme, je vytvořeno tak, aby praváci psali co nejvíce tahem, leváka to nutí psát **proti srsti**, což je pro něj velmi obtížné.

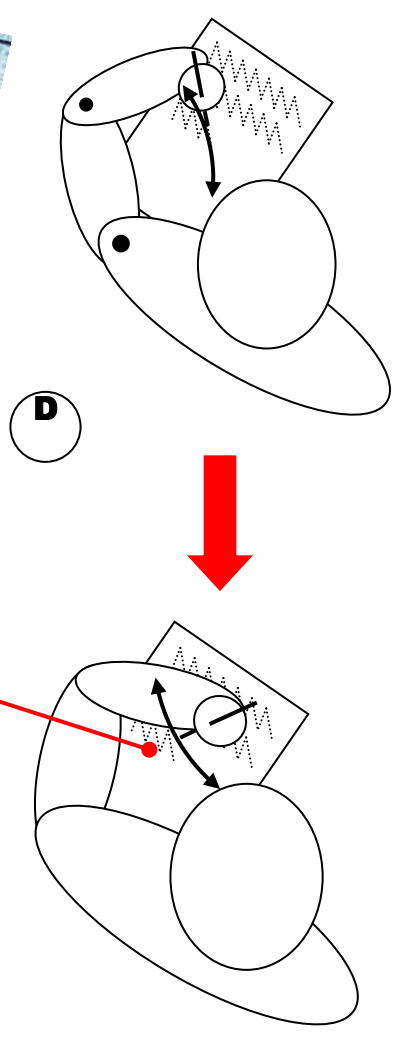
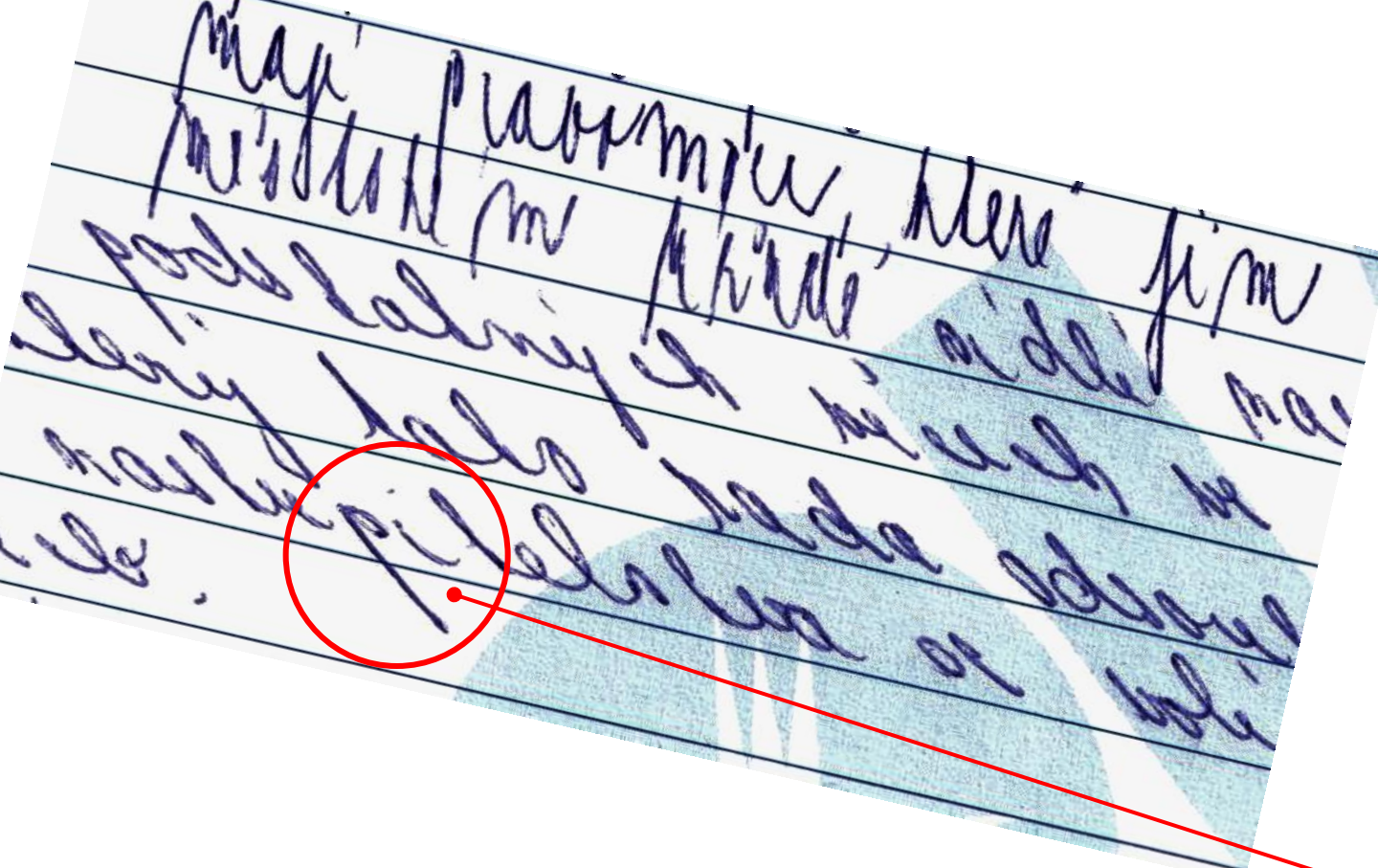

Takhle si levák skrývá právě napsané! Levák tlačí pero před sebou.

dolní psaní – podle současné metodiky

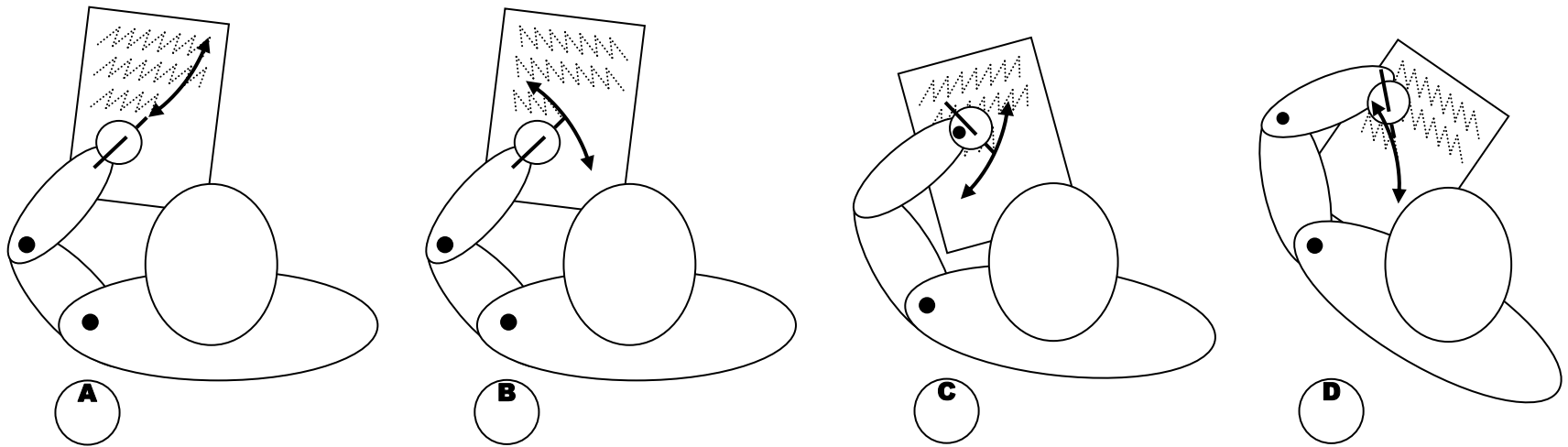

Dolní levák pohybuje při psaní celou paží ve směru dopředu a dozadu, zápěstí musí mít strnulé a navíc si nevidí do právě psaného písma. Najít leváka, který i v dospělosti píše skutečným dolním psaním, je velice obtížné.

Ukázka písma přechýleného dolního leváka na horního s ponechaným pootočením papíru vpravo:
zprvu píše jako horní levák, nápadná je změna
v průběhu psaní - v důsledku únavy (písemný test)
obtáčí ruku kolem písma pro snazší kyvný pohyb.
To je nejhorší varianta ze všech - ta se také stala
důvodem nepromyšleného zavržení horního psaní!

Leváci - typologie nejčastějších způsobů psaní

A) Levák dolní podle Sovákovy metodiky

B) Levák dolní s převráceným písmem - východisko z nouze

C) Levák horní s tradičním sklonem písma

D) Levák horní s opačným sklonem papíru jako pozůstatek z původní metodiky pro dolní leváky

Správné sezení při psaní

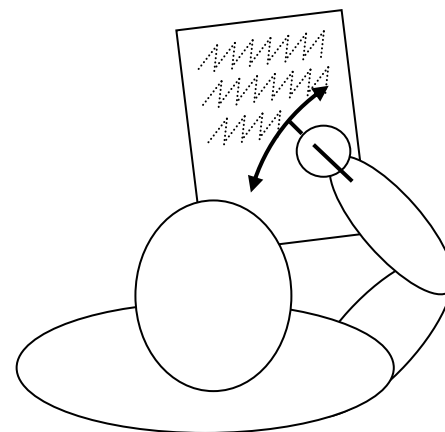
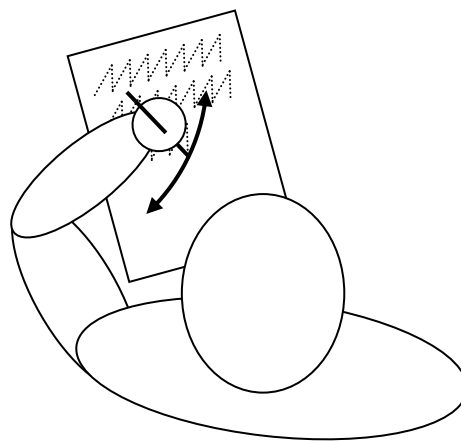
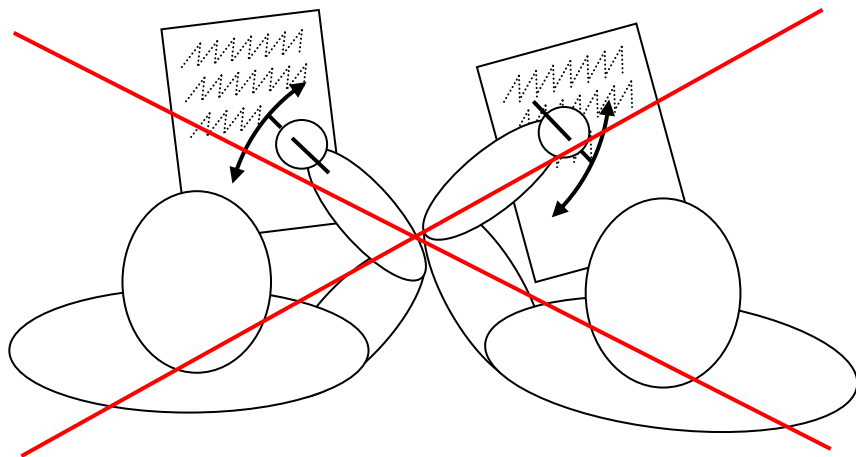
Dítě sedí na celé židli, chodidla jsou na zemi, paty jsou pod kolenný, rovná záda - základem je správná sestava školního i domácího nábytku.

Toto je leváková poloha psaní "dolním způsobem", jehož pracovní uspořádání je pouhým zrcadlovým převrácením práce a sezení praváka - tento způsob nerespektuje plně jinak ubíhající písmo jako horní způsob psaní se sešitem doleva a rukou shora.

Neprávné sezení při psaní

Leváci sedí tak, aby po své levé ruce neměli praváka - jinak se lokty dotýkají a nemají osobní komfort pro práci.

Novodobé školní lavice a židle

Současná školní židle je polohovatelná a stohovatelná

Obvyklé, ale nevhodné pracoviště k administrativní práci – polohovatelná otáčecí židle k počítači není určena k dlouhodobému psaní.

Židle má příliš velký náklon opěradla a často dozadu skloněný podsedák, který prodlužuje oblouk zad.

Židli s opěradly nelze podsunout pod stůl, takže je příliš vzdálena od kraje stolu.

Konferenční židle určená do čekáren je nevhodná k práci u stolu - její sedák je příliš hluboký a skloněný vzad, opěradlo je příliš skloněno. Pracovní stolička k příležitostné práci u stolu.

Pokojová polstrovaná židle Thonet splňuje parametry židle vhodné k práci u stolku a psaní. Dětem menší postavy zvýšíme sezení přidáním podsedáky.

Domácí pracoviště středoškoláka: zde se nepíše, slouží jen k ovládání PC v záklonu - přesto i ovládání myši vyžaduje předklon.

Židle se sklápěcí opěrkou k psaní

- ▶ židlí musí být tolik, kolik je žáků ve třídě (potenciálně mohou být všichni praváci) a musíme přikoupit zhruba 2 až 3 židle pro leváky (leváků je kolem 10 - 12% = 2 až 3 ve třídě)
- ▶ tato židle není vhodná k dlouhodobému psaní, není tedy náhradou za běžnou školní lavici a židli
- ▶ zkušenosti z běžného školního provozu říkají, že se převažuje na stranu při posouvání po zemi, při zvednutí žákem se při její značné váze v rukou kácí na stranu, nedá se stohovat a komplikuje úklid
- ▶ špatně a pomalu se do ní sedá, žáci hovoří o „vsoukávání se“
- ▶ ▶ ▶ mobilita a novota je vyvážena jinými obtížemi a dodatečnými náklady navíc!

Přenosné židle se sklopnou opěrkou pro psaní: pro praváky a pro leváky. Pokud vybavíme učebny takovouto židlí pro praváky, musíme doplnit sadu i židlemi se sklápěcí opěrkou pro leváky, kterých může, ale nemusí být mezi 30 žáky kolem 2 - 4.

Osvětlení pracovní plochy

- ▶ nejvhodnější je denní osvětlení, které přichází pravákům ve škole zprava; leváci jsou v přirozené nevýhodě, protože si levou rukou stíní
- ▶ osvětlení ve škole je definováno hygienickými předpisy, doma dbáme na dostatečné množství přirozeného teplého světla stropních i přenosných svítidel
- ▶ vhodná vzdálenost očí od pracovní plochy je 30 až 35 centimetrů, záleží hlavně na výšce dítě
- ▶ doporučená hodnota intenzity osvětlení je 500 luxů
- ▶ ▶ ▶ levákovi, pokud to jde, doma postavíme stolek tak, aby mu světlo dopadalo zprava, nebo alespoň zčela. Jinak musíme podle světelného svitu pracovní stůl přisvicovat lampičkou.

Výběr psacích prostředků

- ▶ pro nácvik písma je zprvu nejvhodnější měkká tužka, protože zanechává stopu písma pod malým přitlakem
- ▶ ideálním psacím prostředkem je plnicí pero, protože právě pro něj je současná podoba školního spojitého písma stvořena
- ▶ největším problémem je kvalita plnicích per a inkoustu; pokud jsou levná, dobře nepíší - dražší pera zase rodiče nechtějí kupovat
- ▶ nejrozšířenějším psacím prostředkem v celé populaci je kuličková tužka, která však vede k tzv. "těžší ruce" a pěstičkovému úchopu - to tlačí na zavádění kolmého a nespojitého písma
- ▶ ▶ ▶ východiskem z nouze je kombinace kuličky a inkoustu v rollerech - pro nácvik lehkého přitlaku volíme větší kuličku

Vyčerpání při písence je shodné u leváků i u praváků

Použitá literatura a informační zdroje:

Použitá literatura:

- Sovák, M.: Výchovné problémy leváctví, SPN, Praha, 1960, 1. vydání
Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1971, 4. vydání
Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání
Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Vyobrazení:

6. Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání
7. vlastní fotografie
8. - 11. <http://www.jak-spravne-psat.cz>
12. - 18 vlastní fotografie, nákresy a skeny
20. - 21. <http://www.jak-spravne-psat.cz>
22. vlastní nákresy
23. - 30. vlastní fotografie
32. vlastní fotografie
35. vlastní fotografie

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz
www.levactvi.cz